

Wienerklassik og romantik

	Komponist	År	Samfund		
1732	<p>Joseph Haydn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forældre: jævne håndværksfolk • Sangerdreng i Wien til stemme gik i overgang • Ansat i fyrstekapel hos hovedrige Esterhazy i Eisenstadt. 30 år <p>♫ ledede orkesterprøver og dirigerede ved koncerter</p> <p>♫ underviste musikere</p> <p>♫ instruerede sangere</p> <p>♫ stemte klaveret i orkesteret</p> <p>♫ komponerede</p> <p>Hver morgen måtte Haydn melde sig i forværelset hos fyrsten og afvente besked om, hvorvidt der skulle musiceres ved taflet eller ved aftenselskabet</p> <p>♫ Kammermusik (til få gæster)</p> <p>♫ Kirkemusik (ved højtiderne)</p> <p>♫ Hel opera (særlige fornemme gæster)</p>	1700	<p>I Europa kaldet: Oplysningstiden</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Enevælden, dvs. arvekongedømme ➤ Adelen bestemmer ➤ Samfund = feudalistisk – med naturalieøkonomi (man handler ved at bytte varer, betaler skat med korn osv.) <p>Men spirende borgerskab (især handel) – med pengeøkonomi (skatter betales med penge, der opstår et bank- og kreditvæsen)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Enevælden samarbejder med borgerklassen i begyndelsen, men i slutningen af perioden tager enevælden adelens parti. ● Adelen/godsejerne er – på trods af borgerskabets fremmarch, den samfundsmæssigt dominerende klasse. ● Kun 15% af befolkningen ejer jord/ejendomme/ <p>✓ Feudale verdensbillede: Gud, der er algod og almægtig, har skabt tilværelsen, sørget for, at den blev overskuelig og retfærdig, hvorfor det enkelte menneske ukritisk må indordne sig under sin én gang givne plads i systemet. Det enkelte menneske, ex. Kongen, er ikke selv ansvarlig for sine handlinger, men handler som gud kræver det af ham. I forlængelse heraf:</p> <p>Mennesket er ikke et fornuftsvæsen, der selv kan tænke og handle, som selv bedst ved, hvad der er godt for det – tværtimod: mennesket er ufornuftigt og må ledes og styres af magthaverne, der fremstiller sig selv som indsatte af gud.</p>		
				1756	<p>Wolfgang Amadeus Mozart Den 27. januar lod Gud et mirakel fødes i Salzburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Far Leopold ansat som hofmusiker ved fyrsteærkebiskop Schrattenbachs hof i Salzburg og berømt violin-pædagog. ✓ Søster Nannerl synge og spille klaver ✓ Wolfgang spillede klaver som 4 årig ✓ Komponerede som 5 årig ✓ Både Nannerl, som var 5 år ældre end sin bror og Wolfgang var vidunder-børn.
				1762	<p>Præsenteredes Nannerl og Wolfgang i kurfyrstens hof i München og ved kejserhoffet i Wien</p>
				1763	<p>Tog hele familien på Europaturne, som varede til 1766. Turen gik til Tyskland, Frankrig, England, Belgien, Holland og Svejts.</p>
1790	<p>Orkesteret voksede fra 14-15 til 23.</p> <p>Dør den gamle fyrste – den nye havde ikke så meget interesse for musik.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Orkesteret bliver opløst ➤ Tidl. Måtte Haydn følge fyrsten – nu kunne han bosætte sig, hvor han havde lyst ➤ Haydn bosætter sig i Wien ➤ Det bliver bud efter Haydn både fra Spanien og England, men Haydn ville ikke bede fyrsten om orlov. ➤ En dag fremmed herre i huset: - Jeg er Salomon fra London. Jeg er kommet for at tage Dem med til 				
				1774	<p>Turen sled meget hårdt på de to børns helbred.</p> <p>Senere rejser gik bl.a. til Italien, hvor Wolfgang i Rom blev modtaget i audiens hos pave Clemens den 14. I påsken hørte de i Det Sixtinske Kapel i Vatikanet den 9-stemmige 'Miserere' for dobbeltkor. Noderne til dette værk opbevarede Vatikanet som en hemmelighed for at forhindre at værket blev opført andre steder, men man kunne ikke gardere sig mod nu 14-årige Mozarts øre! Han skrev værket ned efter hukommelsen!</p>
				1777	<p>Som 13-årig bliver han ansat i hofkapellet i Salzburgs ærkebiskop Schrattenbach. Denne stilling beholder han i 25 år.</p>

Wienerklassik og romantik

<p>1770</p>	<p>England. Vi skriver kontrakt i morgen.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Haydn 60 år. ➤ Mozart sagde, at det ville blive for hårdt for ham at rejse så langt. – Jeg er bange for, at vi nu siger hinanden det sidste farvel. ➤ De bange anelser gik i opfyldelse: Da Haydn kom tilbage, var Mozart død. (Mozart var yngst). ➤ Londonsymfonierne ➤ Hjemme igen lederskifte med fyrsterne Esterhazy. ➤ Ny fyrste ville have orkesteret genskabt ➤ Fyrsten tog sommerophold i Wien med hele hoffet. Musikerne – koner og kærester. Et år forlængede fyrsten opholdet. Det var hen på efteråret, musikerne længtes hjem. ➤ Musikerne klagede til Haydn, som skrev ny symfoni – alt som det plejer – men så rejser en af hornisterne sig fra sin plads, slukker lyset ved sin noedpult, tager noder og instrument under armen og går stiltfærdigt sin vej – det gør så den næste og næste. Til sidst sidder to violinister alene tilbage som spiller ➤ færdigt, samler deres ting sammen og går deres vej. ➤ Fyrsten forstår og næste dag bliver der givet ordre til opbrud og hjemrejse. <p>Ludwig van Beethoven fødes i Bonn.</p> <p>Far: Ansat som sanger og organist ved det kurfyrstelige hof. Han var dranker – da han opdagede Ludwigs usædvanlige evner, så han hurtigt en indtægtskilde i ham til at</p>	<p>1750</p> <p>1789</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Offentlighed: Måden overklassen (adelen og kongen) viser sig frem over for hinanden og overfor de andre samfundsklasser. Dette sker via <u>fester (hoflivet, klædedragt, taleformer, våbenmærker osv.</u> Kendetegnet er, at vise kongens og adelens magt. Fester, klædedragt osv. Viser, at her har vi en person af den og den stand, med den og den magt. Klædedragt etc. Repræsenterer fyrstens magt og position, ✓ Borgerlig offentlighed/tænkning: mennesket er et fornuftsvesen som selv kan skabe og indrette sin tilværelse (ex kapitalismen, der selv skaber sin virksomhed og ikke bare arver den som adelen) ● Borgerskabet stille nu krav om medbestemmelse, ytringsfrihed, ret til at kritisere magthaverne og ret til at bestemme, hvordan staten skal styres. <p>Hofteatrene i Wien, Paris, Dresden og Stuttgart blev offentlige teatre.</p> <p>Franske revolution. Adelen flygter til udlandet eller bliver halshugget. Frankrig får ny forfatning.</p>	<p>Wolfgang rejser sammen med sin far i 3 år.</p> <p>Der kommer en ny ærkebiskop: Hieronymus von Colloredo. Han var</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Meget streng ➤ Han så ikke gennem fingrene med slendrian. <p>Kan Wolfgang ikke holde ærkebiskoppen ud mere. Han rejser sammen med sin mor – faren kunne ikke få orlov - på koncertrejse til Mannheim og Paris for at finde en ny ansættelse.</p> <p>Han skriver mange breve til sin far og han holder sig ikke tilbage med sine beskrivelser – tonen er meget 'latrinær'.</p> <p>F.eks. om ærkebiskoppen skriver han til sin far: --- Da jeg senere kom op til ham, var det første jeg hørte: - Nå, knægt, hvornår tager han af sted? Jeg: - Jeg ville være rejst i aften, men der var ingen pladser at få. Så brød helvede løs. Jeg var den ledeste mægkarl han kendte, ingen musiker betjente ham så elendigt som jeg, han rådede mig til at rejse endnu samme dag, da han ellers ville skrive hjem og sørge for, at min løn blev inddraget – det var umuligt at få et ord indført, det hele væltede ud af ham, jeg hørte roligt på ham, mens han løj mig op i mit åbne ansigt, sagde at jeg skulle ha' fået 500 gylden i løn, kaldte mig en slubbert, en lus, en laban. Åh, jeg ville helst være fri for at skrive det hele. Men endelig begyndte mit blod at bruse op og så sagde jeg: - Deres nådige ærkebiskop er altså ikke tilfreds med mig? – Hva'be'har, truer han mig, sådan en idiot! Der er døren, ud med sig, jeg vil ikke have mere at gøre med sådan en mægknægt! Så fik jeg det endelig sagt: - Og jeg vil heller ikke have mere at gøre med Dem! – Kan han humme sig! Og jeg på vej ud ad døren: - Det er i orden, De skal få det skriftligt i morgen!</p> <p>Til en kusine, han er forelsket i, skriver han:</p>
-------------	---	-------------------------	---	---

Wienerklassik og romantik

<p>1787</p> <p>1809</p>	<p>finansiere hans alkoholforbrug.</p> <p>Faren stillede urimelige krav til drengen – men som 10-årig fik han en god lærer.</p> <p>I Bonn fik han adgang til et fornemt hjem som klaverlærer. Der fik han en ven for livet.</p> <p>17 år gammel rejser Beethoven til Wien. Her traf han Mozart, som han fik undervisning af.</p> <p>Han måtte tilbage til Bonn, fordi hans mor var død.</p> <p>Beethoven blev optaget i adelige kredse, hvor hverken Mozart el. Haydn kom.</p> <p>Tilbød kongen af Westfalen ham stilling som kapelmester – men hans venner skillerede sammen og sørgede for, at han fik lige så meget som han ville have fået som kapelmester.</p> <p>Omkring 1800 var B. 30 år. Han blev ramt af en ørelidelse – hans hørelse svandt lidt efter lidt.</p> <p>B. havde skrevet 3. symfoni som var tilegnet Napoleon. Da Napoleon senere lod sig krone til kejser, rev B. symfonien i stykker. Han sagde om Napoleon: - Så er da heller ikke han andet end et almindeligt menneske! Nu vil han træde på menneskers ret, han vil stille sig over alle andre og blive en tyran!</p> <p>Beethoven var begejstret for frihed og ret. Han elskede selskab, men døvheden gjorde ham mistænksom og fik ham til at trække sig mere og mere ind i sig selv.</p>		<p>1781</p> <p>Hun har lovet at sende ham et portræt, men gør det ikke, så han skriver i fortvivlelse:</p> <p>Tolvtusinde flængede tordenlyn, kaskader af hidsige kroater, for fanden da, dævlens dundre og brodere mig, den ondelyne for en slibrig satan, jamen for himlens, for ikke at sige jordens, vandets og ildens skyld, jamen du godeste Europa, Asien, Afrika og Amerika, jesuitten jageme, alverdens augustinere, benediktinere, capucinere, dominikanere og franziskanere, minoritter og korsriddere, læssevis af langskæggede lanseryttere, kujoner og kleptomaner, æsler, bøfler, narrehatte, skiderikker og skørtejægere! Hvad i hostende hede, hule Er meningen? En pakke fra Dem uden noget portræt? – Og jeg som fuld af begær ventede – jamen, jeg troede da helt bestemt – for De skrev jo selv til mig, for længe siden, at jeg snart, meget snart endda, ville få et!</p> <p>1791</p> <p>Endeligt brud med ærkebiskoppen. Wolfgang flytter til Wien</p> <p>Han har ingen fast stilling, men tjener på sine arbejder. Det gik i begyndelsen godt, men fordi hans brud med ærkebiskoppen var så voldsomt, gik rygtet hos adelen at han nok var en besværlig person at have ansat, så ingen ville ansætte ham.</p> <p>Hans ven Haydn sagde: - Jeg må vredes, når jeg tænker på at ingen kejserlig eller kongelig højhed engagerer denne enestående Mozart enestående Mozart.</p> <p>En dag får Mozart besøg af en mand, iklædt en grå kåbe som ikke præsenterer sig men bestiller et requiem – en dødsmesse. Det endte med at blive hans egen. Han nåede</p>
-------------------------	---	--	--

Wienerklassik og romantik

	<p>Han havde et iltet temperament, og til sidst isolerede han sig for andre.</p> <p>Han endte som fattig pga. inflationen efter de mange krige. Syg var han også.</p> <p>Beethoven døde i marts 1827.</p>				<p>ikke at færdiggøre den før han døde – en af hans elever færdiggjorde værket</p> <p>Wolfgang Amadeus Mozart døde i december – han når lige at se uopførslen af Tryllefløjten. Stykket bliver færdigt samme dag det uopføres. Mozart bliver båret derfra og dør kort efter.</p>